

Consumentenpanel Informatie over Schoonmaakmiddelen

Schoonmaakmiddelen gebruiken we allemaal. Maar hoe maken we een keuze in het ruime aanbod waarmee we als consument overstelpt worden? Geven etiketten, labels duidelijke informatie om een bewuste keuze te kunnen maken of proberen producenten ons vooral te overstelpen met reclameslogans? Vragen waarop we in het consumentenpanel dieper ingaan. Met deze samenvatting reiken wij u een aantal basisgegevens aan over schoonmaakmiddelen.

Soorten

Het aantal verschillende schoonmaakproducten is de laatste jaren sterk toegenomen. Schoonmaakproducten kunnen ingedeeld worden:

1. volgens samenstelling

- producten met een synthetische samenstelling: op basis van petrochemische grondstoffen = synthetische schoonmaakmiddelen
- producten met een ecologische of natuurlijke samenstelling: op basis van hernieuwbare plantaardige of dierlijke grondstoffen = ecologische schoonmaakmiddelen
- combinaties van bovenstaande

2. volgens toepassing

allesreiniger / afwasmiddelen voor handafwas / vaatwasmiddelen voor machine / wasmiddelen & wasverzachters / vloerreinigers / ruitenreinigers / WC & sanitairreinigers / andere gespecialiseerde producten zoals schuurmiddelen, ontvlekkingsmiddelen, bleekwater, ovenreinigers, ontvetters, ontstoppers, ontkalkers,...

Ingrediënten

Schoonmaakmiddelen kunnen verschillende ingrediënten bevatten. Voor een gedetailleerde opsomming van al deze ingrediënten en voor een indeling volgens milieu-impact verwijzen we naar het uitgebreide dossier.

- wasactieve stoffen (ook oppervlakactieve stoffen, detergenten of tensiden genoemd):
Ze zijn het belangrijkste bestanddeel van schoonmaakmiddelen en worden toegepast om het vuil op te lossen en te verwijderen. Anionogene wasactieve stoffen dienen voornamelijk om vuil te verwijderen en schuim te vormen, terwijl niet-ionogene wasactieve stoffen vettige verontreinigingen verwijderen en voorkomen dat het schuim weer inzakt.
Wasactieve stoffen worden gemaakt van plantaardige (zepen op basis van kokos, palmolie, dierlijke vetten...), maar meestal van synthetische, petrochemische grondstoffen (alkylbenzeensulfonaat, polymeren...)
- wateronthardende stoffen
De hardheid van water wordt vooral bepaald door kalk, deze stof belemmert de wasactieve stof in reinigingsmiddelen. Waterontharders binden de kalk in het water en voorkomen dat deze neerslaat. Ze verbeteren de werking van de zeep.
De hardheidsgraad van water wordt meestal uitgedrukt in Franse graden (°fH). Deze vermelding staat op de gebruiksaanwijzingen om de juiste hoeveelheid schoonmaakproduct te bepalen.
Voorbeelden van ontharders: zeoliet, soda, silicaat, citraat, polycarboxylates, EDTA... De bekende waterontharder fosfaat is sinds kort verboden in wasmiddelen, maar komt nog vooral

in vaatwasmiddelen voor.

- desinfectie- & bleekmiddelen
Bleekmiddelen worden gebruikt om verkleuringen en vlekken te verwijderen en om de natuurlijke vergeling van textiel tegen te gaan. Desinfectiemiddelen worden gebruikt om te ontsmetten.
Een bekend maar sterk milieubelastend bleekmiddel is bleekwater ('javel'), het behoort tot de groep van de chloorbleekmiddelen. Betere alternatieven zijn bacteriën en enzymen, zuurstofbleekmiddelen (percarbonaat, perboraat).
- kleur- & geurstoffen
Deze stoffen worden aan schoonmaakmiddelen toegevoegd om ze van anderen te onderscheiden en om een fris geur-effect te krijgen bij het schoonmaken. Ze dragen niet bij tot de werking van de schoonmaakmiddelen en vooral de synthetische stoffen vormen een vaak onderschatte groep wat hun milieurisico betreft.
- Bewaarmiddelen
Ze worden aan reinigingsmiddelen toegevoegd om bederf te voorkomen en om te beschermen tegen afbraak door bacteriën. (bv conserveermiddelen die ook in voedingsmiddelen zijn toegestaan met E-nrs, formaldehyde, chlooracetamide...)
- Oplosmiddelen
Oplosmiddelen lossen de wasactieve stoffen op en laten het oppervlak snel en streeploos opdrogen. Voorbeelden van oplosmiddelen zijn alcohol of isopropanol.
- bacteriën & enzymen
Sommige was- en reinigingsmiddelen bevatten naast wasactieve stoffen ook bacteriën en/of enzymen. De wasactieve stoffen nemen in eerste instantie de vervuiling weg, waarna de bacteriën de resterende eiwithoudende vlekken (bloed, melk, ei...) aanpakken.

Milieu- en gezondheidsaspecten

Niet alle onderdelen van schoonmaakmiddelen zijn giftig, maar omdat ze in zeer grote hoeveelheden voorkomen, zijn ze de oorzaak van grote vervuiling.

De **milieuaspecten** van schoonmaakmiddelen situeren zich op vlak van:

- afbreekbaarheid: bepaalde stoffen worden langzaam of niet altijd volledig afgebroken en kunnen zo negatieve effecten uitoefenen op het waterleven.
- alle stoffen die in het oppervlaktewater terecht komen kunnen giftig zijn voor het waterleven. Dat betekent dat ze schade kunnen toebrengen aan de in het water levende organismen als bacteriën, algen, watervlooien en vissen.
- schadelijke stoffen stapelen zich op in het vetweefsel van organismen (bio-accumulatie)
- gebruik van bepaalde synthetische detergenten kan leiden tot schuimvorming in het oppervlaktewater
- sommige grondstoffen kunnen uitgeput geraken bv aardolie.
- Bepaalde stoffen in schoonmaakmiddelen (bv fosfaten) maken het water te voedselrijk waardoor er sterke algengroei ontstaat. Bij het afbreken van deze algen door bacteriën, ontstaat er zuurstoftekort waardoor vissen en andere waterorganismen kunnen stikken.

Ook houden bepaalde toegevoegde stoffen in schoonmaakmiddelen risico's in voor de **gezondheid** omdat ze kankerverwekkend zijn of leiden tot allergieën (huid en/of ogen).

Wetgeving omtrent etikettering

Op het etiket van reinigingsproducten staan objectieve informatie en reclameslogans vaak door elkaar. Slechts enkele gegevens zijn absoluut verplicht: de naam van het product, de identiteit van de verantwoordelijke voor de commercialisering. Er is ook een Europese aanbeveling die aanspoort om een beperkt aantal risicodragende stoffen (detergenten, enzymen, bleekmiddelen,...) te vermelden. Als het om een gevaarlijk product gaat, moeten ook de gevarensymbolen, de specifieke gevaren en veiligheidstips terug te vinden zijn. Alle andere gegevens worden op initiatief van de producenten vermeld.

Vermeldingen op verpakkingen

Naast ingrediënten vinden we nog andere 'sloganmatige' informatie op de verpakkingen:

Biologisch afbreekbaar

Vele reinigingsmiddelen dragen de boodschap 'biologisch afbreekbaar'. De biologische afbreekbaarheid is de graad waarin stoffen door levende organismen (bacteriën, schimmels en dergelijke) kunnen worden ontbonden. Dit scheidt de illusie dat het om een milieuvriendelijk product gaat, maar dat is niet noodzakelijk het geval. Deze boodschap heeft immers enkel betrekking op de wasactieve stoffen en niet op de overige toevoegingen, dus op 10-20% van het product. Juist die toevoegingen (bleekmiddelen, waterontharders, enzymen, optische witmiddelen, geur- en kleurstoffen,...) vormen vaak een aanzienlijke belasting voor het milieu. Bovendien is een goede primaire afbreekbaarheid wettelijk verplicht.

Fosfaatvrij

Omdat ze het ecologisch evenwicht in het water verstoren, vervangt men de fosfaten in wasmiddelen door andere stoffen, zoals zeoliet of citraat. Er is echter geen verbod uitgevaardigd voor fosfaten (behalve voor wasmiddelen), alleen een overeenkomst met de industrie gesloten waarbij de producenten ten minste één fosfaatvrij middel in de handel brengen en de promotie ervan verzekeren.

Washright-teken

Alle wasmiddelenmerken waarop dit teken is afgebeeld, zijn afkomstig van bedrijven die de Europese campagne ondersteunen waarbij de wasmiddelfabrikanten vrijwillig meewerken aan doelstellingen voor een mindere belasting van het milieu. Het teken zegt niets over de schadelijkheid van het wasmiddel.

Pictogrammen

Er kunnen ook pictogrammen voorkomen op de op de verpakking van het reinigingsmiddel:

- **Recyclingsymbool:**
Dit logo kan voorkomen en heeft twee mogelijke betekenissen:
 - de verpakking is recycleerbaar
 - de verpakking bevat kringloopmateriaal
- **Gevaarsymbolen:**
Een irriterende stof is een stof die door onmiddellijk, langdurig of herhaaldelijk contact met de huid of slijmvliezen tot ontsteking kan leiden. Milieugevaarlijke stoffen zijn stoffen die, wanneer zij in het milieu terechtkomen, onmiddellijk of na verloop van tijd gevaar voor één of meer milieucompartimenten opleveren.

Irriterend (X)

Milieugevaarlijk (N)

Brandbaar (F)

Bijtend (C)

Labels

Er bestaan ook labels die aangeven dat schoonmaakmiddelen een milieusparende samenstelling hebben.

- Het *Europese Milieukeur* (ecolabel) heeft criteria voor allesreiniger en sanitairreiniger, handafwasmiddel en machineafwasmiddel.
- Het Scandinavische *Nordic Swan label* heeft criteria voor allesreiniger, machineafwasmiddel, handafwasmiddel, sanitairreiniger.
- Het Duitse *Blauwe Engel* label heeft criteria voor wasmiddelen en voor additieven voor sanitairreinigers

De Europese milieukeur

Nordic Swan

Blauwe Engel

De laatste twee labels komen haast niet voor op schoonmaakmiddelen op de Belgische markt. Het EU-keurmerk *3 in 1 afwastabs* van *Biotab* (uit Zweden) of in *Delhaize*- en *Di*-winkels naar *Klok Eco* handafwasmiddel of afwasmiddel voor de machine van *Dalli Benelux* (uit Nederland).